

in dosegel bodeš ravno to, kakor pri prvem priščipovanju. Ponovi to delo trikrat v letu vselej ob času, ko nove lesne mladike dosti odrastejo, in imel bodeš mlado čvrsto vkoreninjeno, lepo listnato in rodovitno drevo. — Priščipovanje in prirezovanje je eno in isto delo.

Poskusi to delo skozi leto na mladih drevesih, ki ti po tvojej volji predolgo nočejo roditi, in rekel boš: res je tako! Sploh se priporoča to delo le pri mladih drevesih na vrtih, ker pri njih zahtevamo zgodnjo rodovitost, a ne velikosti, toraj: primerno veliko lepega, dobrega sadja na malem drevju.

Navadno zahtevanje pri posestnikih, ki imajo več svetá, in zunaj vrtov pa ostane vendar-le, da drevo visoko odraste, močno deblo naredi in se tako vsestransko samo varuje poškodovanja po živini. Močna drevesa naj nam rodé bogato vsako leto.

Da rodovitost povzdiguje omenjeno prirezovanje, katero se mora začeti pri mladem drevesu in se ponavljati vsako leto, dokler sam les dela, jasno je kot beli dan. Prirezovanje poganja sok v korenine, ki se kakor z napadom širijo pod zemljo. Mogočno vkoreninjeno drevó mnogo živeža dobiva iz zemlje, toraj dela tudi močnejše mladike in močnejše bogateje perje ali listje; po bogatem perji drevo dobiva toliko več živeža iz zraka, toraj iz zemlje in zraka prirezovan drevo dobiva mnogo in obilo hrane, — mora biti čvrsto, močno in rodovitno. Mlada drevesa, ktera sam hočeš izrediti, po imenovanem načinu prirezuj, in bodo ti rodovitna, da bode veselje!

V pojasnjenje naj omenim mlado hruško, katero sem našel že požlahnjeno, a divjala je navkviško kot vinska trta, toraj sem jo moral po dvakrat na leto prirezovati in sedaj je popolnoma pokorna in že drugo leto rodovitna, pa še čisto mlada.

II. Kako je ravnati s starimi odraslimi drevesi, ki v mladosti morda niso vživala posebnih milosti umetne gojitve, da bodo bolj rodovitna?

Odgovor na to bode času primeren, ker dotično delo se opravlja od pozne jeseni do zgodnje pomladi; imenujmo naj ga: izrezovalni način*) ali izrezovanje, katero namenjam posebno priporočevati.

Pri starejih drevesih se pomnoži rodovitost z izrezovanjem nekterih vejic po kroni, kajti skušnja uči: 1. da drevo poganja veliko nerodovitnih mladik z mogočnim listjem in močnim lesom, ako mu prirežemo ali prižagamo velike veje; 2. ako pa male vejice in mladike prirezujemo, drevo bogato nastavi cvetnih popkov po starejih vejah. Po tej skušnji nam kaže narava neprezrljivi nauk: ako hočeš, da ti odraslo drevje bogato nastavi cvetnih popkov in bogato obrodi, izreži med krono vse male lesne mladike (se vé da tudi vse vodene po kroni in debelu).

Opiraje se na potrebo prirezovalnega, izrezovalnega in pri mladih drevesih priščipovalnega načina pri sadjereji, moramo trditi, kar je sprevidno: 1) da drevesu ne dela škode, kdor reže cepiče iz žlahnega drevesa, kajti s tem si drevo še le boljša; 2) da žužek rilček (Rühlkäfer), ki striže še rahle mladike, v ktere polaga zalego svojega zaroda, samo s tem še ne škoduje drevesu, ker le to opravlja, kar gospodar sam morda zanemarija, akoravno teh lepih živalic ne moremo zagovarjati pri čisto mladih, še le cepljenih drevescih, pri katerih želimo imeti do kresa lepo močno mladiko, ki divjakovo rano zalije, in ne moremo rilčeka nikakor zagovarjati, če pride tudi v zlatej obleki v tretjej svojej

spremembi kot ličinek, ki učinja drevju po vrtih in gozdih necenljivo škodo.

Želeti bi bilo, da bi sledilo iz imenovane porabe 3) tudi to, da bi vsi posestniki sadnega drevja se poprijeli prirezovanja, izrezovanja, in po okoliščinah tudi priščipovanja, ter se vsi veselili cveteče spomladi, bogate jeseni prihodnjega novega leta in vseh prihodnjih let, ki jih doživi naš čvrsti narod.

Želeti bi bilo slednjič in čez vse še to, da zaradi sedanjih časov, v katerih je vsestransko napredovanje pridrla do kože zadnjega kmeta, vsak posestnik kakoršnega koli zemljišča, bi poprijel se razun umnega poljedelstva, umne živinoreje tudi umetnega sadjerejstva; da bi se njegovi otroci ne veselili zastonj sv. Miklavža, da bi sosed sosedu, prijatelj prijatelju postreči mogel o pošteni veselici z žlahno kaplico domačega pridelka.

To doseči je delalnemu narodu našemu mogoče po umetnej sadjereji. Naj se le skoraj razširijo in ustanove kmetijske podružnice po vsej naši dežali, in zmagale bodo kitajsko ozidje nebrojnih predsoj. V to Bog pomoz!

Šolske stvari.

Kako so na Kranjskem okrajni šolski sveti sestavljeni.

Okrajni šolski sveti so po deželni postavi, ktera zadeva šolsko nadzorstvo, zdaj gotovi. Vsak okraj (kanton) ima svoj šolski svet, ki nadzoruje ljudske šole celega okraja; glavno mesto Ljubljana ima svoj šolski svet. V tem svetu sedijo sledeči možje: a) c. k. okrajni glavar, ki je po postavi prvomestnik temu svetu, kteremu pa udje tega sveta izmed sebe volijo namestnika; b) c. k. okrajni šolski nadzornik, kterege iz trojice, ki jo nasvetuje deželni šolski svet, izvoli minister nauka; c) en duhoven, ki ga v okrajni šolski svet voli škof; d) dva učitelja, ki ju v šolski svet voli skupščina učiteljev dotičnega okraja, in e) dva možá, ktera iz občin dotičnega okraja voli deželni odbor, za Ljubljano mestni zbor. Črke a) b) c) d) e) kažejo, od ktere strani so bili voljeni okrajni šolski svetovalci.

In po tej vrsti bomo zdaj naznanili imena okrajnih šolskih svetovalcev, da drug družega pozná, dežela pa tudi vé, kateri možje imajo po novi postavi v drugi stopinji (prva stopinja je krajni ali domači svet vsaki šoli) nadzorstvo ljudskih šol v svojih rokah.

1. V okraji ljubljanske okolice: a) c. kr. okrajni glavar pl. Šivichofen, b) učitelj Leopold vitez Gariboldi, c) dekan Brolih v Šmarji, d) A. Kuhar, učitelj v Polji in Jurij Uranič, učitelj v Preserji, d) Fr. Kotnik, posestnik v Vrdu in Val. Krisper, posestnik na Studencu.

2. V okraji litijem: a) c. k. okrajni glavar grof Auersperg, b) M. Kulavie, fajmošter v Št. Vidu, c) dekan Rozman v Trebnem, d) Fr. Adamič, učitelj v Šmartnem, in Jul. Pilhak, učitelj v Toplicah, e) A. Kobler, posestnik v Litiji in Jurij Oblak, zdravnik v Litiji.

3. V okraji krškem: a) c. k. okrajni glavar grof Chorinsky, b) dekan Polak v Leskovcu, c) dekan Polak, d) Blaž Tramšek, učitelj v Krškem in Jan. Vrešič, učitelj v Leskovcu, e) Jan. Irkič, notar in posestnik v Krškem in Vil. Pfeifer, posestnik v Raki.

4. V okraji novomeškem: a) c. k. okrajni glavar Ekel, b) korar Legat v Novem mestu, c) Simon Vilfan, prošt novomeški, d) A. Jerše, učitelj pri sv. Lorencu na Temenica in P. Žiga Jeraj, ravnatelj glavne

*) Glej Širnhofnerjevo sadjerejsko knjižico, 3. natis, stran 182, §. 211.

šole novomeške, e) Karol Rudež, grajščak v gradcarskem Turnu in Martin Mohar, posestnik in novomeške okrož. sodnijski adjunkt.

5. V okraji črnomaljskem: a) c. k. okrajni glavar Tribuzzi, b) dekan Aleš v Semiču, c) dekan Aleš, d) Jan. Juvan, učitelj v Starem trgu, e) Jan. Kapela, oskrbnik grajščine Komend. v Metliki in Jan. Kolbezen, posestnik v Črnomlju.

6. V okraji kočevskem: a) c. k. okrajni glavar Fladung, b) Josip Novak, dekan kočevski, c) Martin Skubic, dekan ribniški, d) Lor. Dovžan, učitelj v Kočevji in Jož. Erker v Srednji vasi, e) Anton Treitz, zdravnik v Kočevji in Jan. Podboj, posestnik v Ribnici.

7. V okraji logaškem (v Planini): a) c. k. okrajni glavar Ogrinec, b) Feliks Stegnar, učitelj v Idriji, c) Jož. Boner, dekan vrhniški, d) Feliks Stegnar v Idriji in Leop. Božič, učitelj v Planini, e) Alojzij Perenič, župan planinski in Adolf Obreza, župan cerkniški.

8. V okraji postojnskem: a) c. k. okrajni glavar Globočnik, b) Luka Hiti, fajmošter studenski, c) Jurij Grabrijan, dekan vipavski, d) K. Demšar, učitelj v Senožečah, Jožef Barle, učitelj v Vipavi, e) And. Lavrenčič, župan postojnski in Jož. Zelen, žup. senožeški.

9. V okraji radolškem: a) c. k. okrajni glavar radolški pl. Wurzbach, b) Mih. Žolgar, gimnaz. prof. v Kranji, c) Simon Peharec, dekan v Gradu, d) Jožef Tuma, učitelj v Radoljici in Val. Zarnik, učitelj v Kropi, e) Lor. Pintar, fajmošter brezniški in Fr. Preželj, posestnik v Srednji vasi.

10. V okraji kranjskem: a) c. k. okrajni glavar Derbič, b) Fr. Krašan, gimnaz. profesor v Kranji, c) Jan. Reš, dekan kranjski, d) L. Sadar, učitelj v Škofji Loki in Mih. Kuster, učitelj v Kranji, e) Mat. Pirec, trgovec v Kranji in Kar. Šavnik, lekarstva magister v Kranji.

11. V okraji kamniškem: a) c. k. okrajni glavar Klančič, b) Matevž Močnik, učitelj v Ljubljani, c) Janez Fink, dekan v Kamniku, d) Franc Cerar, učitelj v Blagovici in Ant. Ribnikar, učitelj v Dolu, e) Janez Podrekar, trgovec v Kamniku in Jan. Debevec, posestnik v Kamniku.

12. V Ljubljani: a) župan ljubljanski dr. Župan, b) Jak. Smolej, ravnatelj gimnazije, c) dr. Len. Klofutar, prof. bogoslovja, d) Leop. Belar in Jak. Šot, učitelja, e) Kar. Dežman in Rajm. Pirker, mestna odbornika.

Okrajnim šolskim svetnikom v prevdarek.

„Po spodnjem Avstrijskem in tudi nekoliko drugje snujejo tako imenovane „napredovanjske kmetijske šole“, ker sl. ministerstvo kmetijstva v spomenici želi, da bi se v vsi Avstriji vpeljale take šole, za katere naj bi res vsakrati učitelj si prizadeval, da jih osnuje, ker so potrebne, če hočemo na boljše priti. V tej šoli naj bi se vsi v kmetijstvo spadajoči nauki po okoliščinah kraja podučevali. Tukaj naj bi se podučevalo o sadjereji, murboreji, o svilstvu, vinstvu, živinoreji, čbelarstvu, poljedelstvu, gozdarstvu in tudi sploh v kmetijski kemiji. Mislim, da najbolj kaže, da bi se take šole imele ob nedeljah in praznikih popoldne po božjej službi. Tudi se bodo kraji dobili, da se bodo v zimskih večerih lahko ustanovile. V take šole naj hodijo sedanji dečki nedeljske šole in tudi drugi starejši ukaželjni.“

„Da bo pa učitelj mogel tu podučevati, mora mnoge slovenske in nemške kmetijske knjige brati. Vodilo učiteljem za te predmete na Slovenskem naj bi bilo: „Ponovilo potrebnih naukov za nedeljske šole na kmetih, 3. del“, ker v tej knjigi, ki jo je

sl. ministerstvo priporočevalo za nedeljske šole, se popisujejo imenovani predmeti razun kmetijske kemije. S temi bukvami, če jih učitelj zná rabiti, se bo veliko veliko storilo za našega, še premalo podučenega kmeta.“

„Za poduk v kmetijski kemiji naj si vsak učitelj oskrbi Vrtovčevo „kmetijsko kemijo“, ker ta zlata vredna knjiga, za katero nas Nemci lahko zavidajo, obsega vse, kar smo se na Dunaji po 2 uri na dan o kemiji učili. Ker je pa pri takih učbah kazalni poduk najbolj tehten in zdaten, zato si bo moral učitelj po moči tudi teh učnih pripomočkov poskrbeti.“

„Sadjerejno šolo bo učitelj sam napravil.“

„Čbelarstvo se z majhnimi stroški prične, ali pa se kak čbelar v vasi dobí, da rad svoje čbele ukaželjni mladini razkazuje.“

„V drugih predmetih se bo tudi manj ali več v kazalnem poduku storilo in tako se bodo ti nauki pospeševali na blagor našemu kmetu in celi Avstriji!“

Tako je pisal nek dopisnik v 1. listu „Učit. Tov.“ leta 1869.

Ta važni spis podajam zdaj častitim okrajnim šolskim svetnikom v dobrovoljni prevdarek, in če se jim dopada, želeli bi, da oni pripomorejo, da gori navedene besede postanejo mesó, to je, da se vpeljejo po deželi toliko koristne kmetijske šole. Mnogo naših učiteljev se je vže izobraževalo na Dunaji in v Gradcu v gospodarskih naukih, in ker imamo, hvala Bogú, dokaj kmetijsko-podučnih knjig, in nas „Novice“ soznanjajo z vsem, kar se novega godí v raznih razdelkih kmetijstva, zatoraj mislimo, bodo učitelji prav vspešno o tem predmetu podučevali.

Spominjaje se 23. §. šolskega nadzorstva postave: mislim, častiti okrajni svetniki, da boste dobrovoljno sprejeli in prevdarili ta moj nasvèt!

Iz Poloma na Kočevskem.

Ivan Zarnik, učitelj.

Oglas šolskim možém.

Tretji tečaj ministerskega lista, kateri pod naslovom „Verordnungsblatt für den Dienstbereich des Ministeriums für Cultus und Unterricht“ razglašá vse šolske postave in ukaze, oznanila in osebne zadeve, razpise služeb, odločbe zarad šolskih knjig in učnih pripomočkov, začne izhajati 1. januarja 1871. leta.

Za gosposke in učitelje onih šol, katere se zdržujejo iz državnih ali javnih zakladov, veljá vsaka postava, brž ko se razglasí po tem listu, tako, kakor da bi jim bila osebno naznanjena. Kdor ima pri šolah kaj opraviti, potreben mu je ta list.

S poštnino vred je cena celemu tečaju le 2 gold. Naročila prejema „Expedit des Ministeriums für Cultus und Unterricht“ na Dunaji, kamor se naročnina v frankiranih listih ali pa poštnih nakaznicah pošilja.

Znanstvene stvari.

Poročilo

o XVIII. odborovi skupščini slovenske Matice

v Ljubljani 30. novembra 1870. l.

Vprični so bili s predsednikom g. dr. Costom naslednji domači gg. odborniki: dr. Jan. Bleiweis, Jeran, Lézar, Marn, Praprotnik, dr. Papež, dr. Razlag, Sovan, Šolar, Vavrú, Vilhar, dr. Vončina, dr. Zupanec, vnanji pa gg. Kosar, Trstenjak in dr. Ulaga.

1. Po pozdravu predsednikovem se potrdi zapisnik XVII. skupščine in na to poroča tajnik gosp. Lézar o važnejih stvaréh: Udov se je od 1. avgusta t. l. oglašilo 77, med njimi 3 ustanovniki, katerih eden je pre-